

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060402

DOM
2023-06-08
Stockholm

Mål nr
M 1071-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-01-05 i mål nr M 4464-21, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. O.A.

2. L.A.

Ombud för 1 och 2: advokat U.K. och biträdande jurist C.N.

Motpart

Myndighetsnämnden i Arvika kommun

SAKEN

Vitesföreläggande avseende åtgärder på fastigheten A i Arvika kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom och Länsstyrelsen i Värmlands läns beslut den 25 oktober 2021 (dnr 505-5895-2021) upphäver Mark- och miljööverdomstolen Myndighetsnämnden i Arvika kommuns beslut den 8 juni 2021, § 123 (dnr MN/2021:97), att förelägga O.A. att ta bort stenblock som placerats i fastighetsgränsen mellan fastigheterna A och B skifte 2 i Arvika kommun.

Dok.Id 1932920

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

O.A. och **L.A.** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Myndighetsnämnden i Arvika kommuns beslut.

Myndighetsnämnden i Arvika kommun har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

O.A. och **L.A.** har anfört i huvudsak följande.

Stenarna har placerats ut för att förhindra fordonstrafik. Fordon har tidigare parkerats framför komplementbyggnaden, vilket bl.a. förhindrat dem från att komma åt sina verktyg och arbetsmaskiner. Stenarna placerades ut efter samråd med kommunen om lämplig åtgärd. Stenarna har en genomsnittshöjd på 50 centimeter och mellanrummet mellan varje sten är väl tilltaget för att personer till fots ska kunna passera. Det har inte funnits något syfte att försöka avhålla allmänheten från tillträde till strandzonen. I närheten till stenarna har de därför placerat ut ett flertal bord med skylt som välkomnar ett användande av borden. Personer som rört sig i området har använt borden och uppenbarligen inte uppfattat stenarna som något som begränsar tillträdet till platsen.

Den sten som har placerats ut på vägen som leder in till strandområdet räcker inte för att förhindra fordonstrafik, eftersom fordon kör över gräsmattan på fastigheten B för att ta sig ner till vattnet.

Myndighetsnämnden i Arvika kommun har vidhållit sin bedömning att stenblocken har en avhållande effekt enligt 7 kap. 15 § 2 miljöbalken och anfört att det stenblock som placerats ut på vägen in till strandområdet är en tillräcklig åtgärd för att förhindra fordonstrafik.

Mark- och miljööverdomstolen har hållit sammanträde med syn. På klagandenas begäran har hållits partsförhör med **O.A.**

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

För att ta ställning till om nämnden har haft fog för sitt föreläggande behöver Mark- och miljööverdomstolen först pröva om åtgärden att placera ut stenblock i fastighetsgränsen är en sådan åtgärd som omfattas av något av förbuden i 7 kap. 15 § miljöbalken.

I målet är utrett att klagandena har lagt en cirka 100 meter lång rad stenblock på sin fastighet A och att stenblocken är belägna inom strandskyddsområde. Inom ett strandskyddsområde får anläggningar eller anordningar inte utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt (7 kap. 15 § 2 miljöbalken). Exempel på anläggningar och anordningar som kan vara otillåtna är staket, grillplatser, lekplatser, trädgårdsgångar, vägar, parkeringsplatser, upplag för sprängsten, båtupptagningsanordningar, bryggor och pirar (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 86 f.).

Mark- och miljööverdomstolen anser att den i målet aktuella raden av stenblock är en sådan åtgärd som skulle kunna omfattas av förbudet. Raden block ligger inte inom en hemfridszon. Frågan är då om stenblocken hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett strandskyddat område där den annars skulle ha fått färdas fritt.

Av utredningen framgår att stenblocken placerats med visst mellanrum längs den mindre väg som leder in mot en komplementbyggnad och ner mot en udde på fastigheten. Stenblocken är utlagda på motsatt sida av vägen i förhållande till stranden. Blocken är av varierande storlek men har en höjd om cirka 50 centimeter. Med hänsyn till avståndet mellan dem är det fullt möjligt för den allmänhet som går eller färdas med t.ex. barnvagn eller rullstol att passera. På området mellan vattnet och stenblocken finns inte någon annan byggnad än ekonomibygnaden, vilken inte har någon hemfridszon. Inte heller i övrigt finns på området någon anläggning eller anordning som ger intryck av tomtplats. Området på andra sidan raden av stenblocken ger inte heller intryck av att vara privatiserat.

Mark- och miljööverdomstolen anser sammantaget att förhållandena på platsen är sådana att den uppförda raden stenblock inte kan anses avhålla allmänheten från att

beträda strandskyddat område. Under dessa förhållanden är åtgärden inte förbjuden enligt 7 kap. 15 § 2 miljöbalken.

Åtgärden omfattas inte heller av annat skäl av förbuden i 7 kap. 15 § miljöbalken. Mark- och miljödomstolens dom och länsstyrelsens beslut ska därför ändras och Myndighetsnämndens beslut om att förelägga O.A. att ta bort stenblocken ska upphävas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg, Ulf Wickström och Katarina Welin, referent, samt tf. hovrättsassessorn Alexandra Tavaststjerna.

Föredragande har varit Ingrid Lidgard.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-01-05
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4464-21

PARTER

Klagande

1. O.A.

2. L.A.

Ombud för 1 och 2: Advokat U.K.

Motpart

Myndighetsnämnden i Arvika kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länstyrelsen i Värmlands läns beslut den 25 oktober 2021 i ärende
505-5895-2021, se bilaga 1

SAKEN

Vitesföreläggande avseende åtgärder på fastigheten A i Arvika
kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar yrkandet om syn.

2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Myndighetsnämnden i Arvika kommun beslutade den 8 juni 2021 att förelägga O.A. att, vid ett vite på 50 000 kr, ta bort stenblock som är placerade i fastighetsgränsen mellan fastigheterna A och B skifte 2. Åtgärderna ska enligt föreläggandet vidtas senast tre månader efter det att beslutet vunnit laga kraft.

Beslutet överklagades till Länsstyrelsen i Värmlands län som avslag överklagandet.

O.A. och L.A. har överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

O.A. och L.A. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva vitesföreläggandet.

De har anfört i huvudsak följande.

De äger fastigheten A. De har gemensamt tillsett att stenar placerats vid fastighetsgränsen till B skifte 2. Anledningen till detta har varit att försöka förhindra fordonstrafik över aktuellt område. Det har således inte funnits något syfte att försöka avhålla allmänheten från tillträde till strandzonen. På sätt som kommunen redogjort för har stenarna en genomsnittshöjd på 50 centimeter och ett väl tilltaget mellanrum mellan varje sten för att personer till fots ska kunna passera. Av tidigare ingivna bilder till länsstyrelsen i ärendet framgår att människor med lätthet kan passera mellan de utlagda stenarna.

De har placerat stenarna på aktuell plats efter det att kommunen, genom sin mätingenjör, bestämde var fastighetsgränsen gick. Under 2020 var S.L. från kommunen tillsammans med en kollega, ute på inspektion på Glava Glasbruk. I samband med detta diskuterades kring problemen med att bilar vid upprepade tillfällen kört över gräsmattan där fastighetsgränsen går och att fordonen parkerats

framför porten till deras byggnad på fastigheten och på så vis blockerat användningen av komplementbyggnaden samt tillgången till verktyg och arbetsmaskiner. De föreslog för S.L. att de skulle kunna plantera några träd eller buskar vid gränsen till och sätta upp en vägbom vid infarten till området. Men eftersom området är förorenat och ingen schaktning tillåts i marken var detta ingen möjlig lösning. Den 29 februari 2021 återkom S.L. till dem per telefon och uppgav att de inte fick sätta upp en bom framför vägen utan snarare en kedja. Vidare uppgav han att de fick sätta upp stenar – de som nu finns på platsen – på gränsen till B. Kommunen har därmed varit fullt medveten om deras planer samt därutöver även gett dem information om hur de skulle gå till väga för att uppnå kommunens krav. Det är en åtgärd som utförts på en skogsfastighet, som till sin funktion måste ligga vid vatten, varför dispens inte behövs.

Som framgår av nämndens beslut anser den att de i ärendet aktuella stenarna lagts ut inom strandskyddat område. Frågan som uppkommer är om åtgärden är vidtagen utanför hemfridszonen och om så är fallet om den omfattas av förbudet i 7 kap. 15 § andra punkten miljöbalken. För att en åtgärd som anges i denna punkt ska vara förbjuden krävs att åtgärden hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. I detta sammanhang ska stor betydelse fästas vid att utplacerade stenar är låga och har satts ut med väl tilltagna mellanrum. Av de foton som finns ingivna i målet framgår att området utgörs av en öppen gräsbevuxen yta med enstaka buskar. Med hänsyn till stenarnas begränsade storlek, form och placering kan de inte anses hindra eller avhålla den allmänhet som går eller färdas på cykel från att beträda det strandskyddade området (jfr mark- och miljödomstolens i Växjö's dom av den 17 januari 2018 i mål M 3964-17).

Omständigheterna i ovan dom är väl överensstämmande med de i det aktuella ärendet. De har uppmärksammat länsstyrelsen på detta avgörande, vilket myndigheten underlåtit att fästa intresse vid. Om det vore så att länsstyrelsen inte anser att omständigheterna i aktuellt ärende överensstämt med de omständigheter som prövats i mål M 3964-17, eller att detta avgörande inte anses relevant så vore det upplysande om länsstyrelsen argumenterat kring detta och redogjort för sin

uppfattning kring det hela. Även omständigheterna i Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 oktober 2014 i mål nr M 4234-14 stämmer in väl med de i det aktuella målet där stenarna enbart lagts ut för att förhindra motorfordon från att färdas över fastigheten.

I närheten till stenarna finns även flertalet bord utplacerade med en skylt som välkomnar ett användande av desamma, detta visar på att det inte funnits något syfte att försöka avhålla allmänheten från att beträda platsen till fots. I samband med att de varit i området har de kommit i kontakt med människor som kommit fram till dem och småpratad och även använt utplacerade bord, detta påvisar att allmänheten inte heller uppfattat stenarna som ett försök att undanhålla dem tillträde platsen. Faktum är att aldrig – under de 14 år – som de har bott i området, har det varit så mycket folk på platsen. Detta beror förmodligen på de bord och bänkar som de ställt ut på platsen. Efter det att fordon och båtsläp inte kan ta sig över fastigheten kan alla – gående och cyklister – och därmed även småbarnsfamiljer röra sig fritt och säkert i området. De har efter genomförda åtgärder fått beröm för hur fint och tillgängligt området blivit. S.L. har vid upprepade tillfällen för kommunens räkning varit på platsen och kunnat konstatera att stenarna inte avskräcker allmänheten från att röra sig ner till det strandskyddade området till fots. Stenarna utgör endast ett hinder mot att bilar kör över fastigheten.

De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken bygger på att det sker en skälighetsbedömning av de miljörättsliga kraven. Här ställs till exempel miljövärdsnyttan mot de enskildas intressen och kostnaderna för åtgärderna. När det gäller sådana situationer har emellertid denna avvägning inte ansetts vara tillräcklig för att uttrycka den s.k. proportionalitetsprincip som är sprungen ur EU-rätten och tvingande för det allmänna. Denna princip ska tillämpas när det allmänna tar beslut som får verkningar mot enskilda.

Av denna anledning finns en särskild regel som tillkännages genom 7 kap. 25 § miljöbalken. Bestämmelsen uttrycker att vid skydd av områden ska hänsyn även tas till de enskildas intressen. Därför får inskränkningar i de enskildas markanvändning

inte gå längre än som krävs för att uppnå syftet med skyddet. Regeln tillkom som en anpassning till den rättspraxis som utvecklats i Högsta Förvaltningsdomstolen efter det att Sverige gjorde Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) till svensk lag och omformulerade grundlagen i samband med detta. Att proportionalitetsprincipen ska tillämpas i sammanhang så som det aktuella, dvs. vid de åtgärder som det allmänna beslutar om och som ingriper i den enskildes rätt till nyttjandet av sin egendom. För att beslutet inte ska stå i strid med proportionalitetsprincipen ska åtgärden uppnå det uppsatta målet, att de ska medföra minsta möjliga intrång i de enskildas intressen och att det ska finnas en balans mellan vad det allmänna vinner på ett ingripande och vad den enskilda förlorar.

De menar på sätt som redogjorts för ovan att den inskränkning i deras rätt att använda sig av sin mark dessutom går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet för det allmänna ska kunna tillgodoses. De ovan nämnda stenarna kan inte i anses – i vart fall inte i någon nämnvärd grad – förhindra allemansrättens utövande, och i den mån ett hinder av sådant slag kan uppkomma får det anses att det intresse som kan skadas är av ringa betydelse i förhållande till ägarens intresse av att kunna skydda sin fastighet mot motortrafik. Det torde utifrån detta stå i strid med proportionalitetsprincipen att tvinga de att ta bort aktuella stenar.

Om det mot förmodan skulle vara så att mark- och miljödomstolen beslutar att föreläggandet ska stå fast finns ingen anledning att förena föreläggandet med vite. En myndighet måste i varje enskilt fall med hänsyn till omständigheterna bestämma om vite ska sättas ut i ett föreläggande. Omständigheter som myndigheten bör beakta i samband med det är exempelvis hur den enskilde har uppträtt vid myndighetens tidigare kontakter med honom eller henne, vikten av det allmänna intresse som föreläggandet är avsett att tillgodose, intresset av att snar rättelse sker och myndighetens önskan att upprätthålla ett gott förhållande till den enskilde. Det finns ingen historik från deras sida att inte hörsamma kommunala förelägganden

som vunnit laga kraft eller andra omständigheter som medför att det finns anledning att förena föreläggandet med vite.

O.A. och L.A. har begärt att domstolen ska hålla syn på platsen.

DOMSKÄL

Klagorätt

Mark- och miljödomstolen kan inledningsvis konstatera att nämndens vitesföreläggande riktar sig endast mot O.A. och inte mot L.A.. Det är i första hand den som ett föreläggande riktar sig mot som har rätt att överklaga det (se 16 kap. 12 § miljöbalken). I och med att L.A. till hälften äger den fastighet som avses i föreläggandet och enligt egen utsago deltagit i att lägga ut stenblocken på fastigheten får hon emellertid anses vara berörd av nämndens beslut på sådant sätt att hon har rätt att överklaga beslutet. Av handlingarna framgår att L.A. överklagade nämndens beslut till länsstyrelsen, om än detta inte antecknats i länsstyrelsens beslut. Hon bör därför anses ha rätt att överklaga länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

Frågan om syn

Mark- och miljödomstolen bedömer inledningsvis att de fotografier som finns tillgängliga i målet utgör tillräckligt beslutsunderlag och att syn därför inte behövs. Yrkandet om syn ska därför avvisas.

Bedömningen i sak

O.A. och L.A. har gjort gällande att stenblocken inte hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdats fritt och att åtgärden därför inte träffas av förbudet i 7 kap. 15 § miljöbalken.

Av handlingarna i målet framgår att de aktuella stenblocken placerats längs den mindre väg som leder ned mot en udde på fastigheten. Stenblocken har lagts ut på en sträcka om minst 100 meter och ligger på motsatt sida av vägen i förhållande till stranden. Stenblocken har en höjd om cirka 50 centimeter och har lagts ut med ett

visst mellanrum mellan dem. Det är i och för sig möjligt att passera mellan stenblocken till fots eller med cykel. Stenblockens storlek och avståndet mellan dem ger emellertid intryck av att vara en sammanhängande enhet som kan uppfattas som avhållande. Mellan stenblocken och stranden finns en byggnad vilket bidrar till att stenblocken ger ett privatiserande intryck. Mot denna bakgrund anser domstolen att förhållandena på platsen är sådana att stenblocken har en avhållande effekt för allmänheten. Stenblocken är placerade inom ett område som annars är tillgängligt för allmänheten. Åtgärden att lägga ut stenblocken träffas därför av förbudet i 7 kap. 15 § 2. Vad O.A. och L.A. anfört om att kommunen gett dem råd om hur de ska uppfylla kraven och att de placerat ut bänkar och bord samt en skylt vid stranden förändrar inte bedömningen.

O.A. och L.A. har anfört att åtgärden utförts på en skogsfastighet, som till sin funktion måste ligga vid vattnet och att dispens därför inte behövs. Av 7 kap. 16 § framgår att förbuden i föregående paragraf inte gäller anläggningar, anordningar eller åtgärder som inte avser att tillgodose bostadsändamål, om de behövs för skogsbruket och de för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan inte stenblocken anses fylla någon funktion eller behövas för skogsbruket. Åtgärden faller därför inte inom tillämpningen av nämnda undantagsbestämmelse.

Eftersom stenblocken har lagts ut i strid med bestämmelserna om strandskydd och dispens inte har meddelats får nämnden som utgångspunkt anses ha haft fog för att förelägga O.A. att ta bort dem.

O.A. och L.A. har påtalat att anledningen till att de placerade ut stenblocken var för att hindra fordon från att köra över gräsmattan och att parkera framför deras byggnad och därmed blockera tillträdet till den. En grundläggande princip är att en inskränkning att använda sin egendom förutsätter att det föreligger en rimlig balans mellan vad det allmänna vinner och den enskilde förlorar på grund av inskränkningen. Denna proportionalitetsprincip kommer till uttryck i 26 kap. 9 §

andra stycket (jfr även 7 kap. 25 §). Utgångspunkten vid proportionalitetsbedömningen är att det allmänna intresset av att bevara allemansrättslig tillgång till strandområden för friluftsliv och områden med goda livsvillkor för djur- och växtliv är mycket starkt (jfr ”Båthuset i Stuverum” NJA 2020 s. 1129). O.A.s och L.A.s enskilda intresse av att hindra olovlig fordonstrafik över sin mark är i och för sig ett berättigat intresse. Det torde dock vara möjligt att förebygga fordonstrafik genom någon annan mindre avhållande åtgärd. Oaktat detta kan det enskilda intresset inte anses väga tyngre än det allmänna intresset. Tillämpning av proportionalitetsprincipen medför därför inte att föreläggandet bör upphävas.

Av 26 kap. 14 § framgår att ett föreläggande enligt miljöbalken får förenas med vite. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan det inte anses ha varit obefogat att förena föreläggandet med vite.

Överklagandet ska mot denna bakgrund avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 26 januari 2022.

Rickard Forsgren

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Rickard Forsgren, ordförande, och tekniska rådet Magnus Eklund Fellerfeldt. Föredragande har varit tingsnotarien Emma Karlsson.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.